

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทย และศึกษาเจตคติของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน

การเลือกตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกตัวอย่างประชากรโดยการเลือกจากประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 ของโรงเรียนแม่แตง อ.แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 ห้องเรียน โดยนำคะแนนสัมฤทธิผลทางการเรียนวิชาภาษาไทย 204 (ท 204) ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2534 ของนักเรียนทั้ง 10 ห้องเรียน มาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงคัดเลือกห้องที่มีค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใกล้เคียงกันมากที่สุดมาจำนวน 2 ห้องเรียน ได้แก่ ห้อง ม.2/9 และ ม.2/10 จากนั้นจึงทดสอบความแปรปรวน (F-test) และทดสอบค่าที (t-test) ปรากฏว่า นักเรียนทั้งสองห้องเรียนนี้มีพื้นฐานความรู้ความสามารถไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสุ่มโดยการจับฉลาก ปรากฏว่าได้ห้อง ม.2/9 เป็นกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน และ ม.2/10 เป็นกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยไม่สอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอน

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2527 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แบบเรียนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อคัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาทำแผนการสอน ทั้งเนื้อหาการใช้ภาษา หลักภาษา และวรรณคดี จากนั้นจึงสร้างแผนการสอนของกลุ่มทดลอง จำนวน 11 แผน ซึ่งมีการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน ในการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนนั้น ผู้วิจัยได้แนวคิดจากตำราและเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งแนวคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูภาษาไทย ส่วนแผนการสอนของกลุ่มควบคุมนั้นเป็นการสอนตามปกติ ไม่มีการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน จากนั้นจึงนำแผนการสอนทั้งหมดไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมทางด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความถูกต้องในด้านการใช้ภาษา เมื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงนำไปทดลองสอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 2 แผน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบทดสอบวัดสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทย

ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทย จากเอกสารและตำราต่าง ๆ จากนั้นจึงสร้างแบบทดสอบวัดสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทยแบบปรนัย จำนวน 90 ข้อ และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ 2 ครั้ง แล้ววิเคราะห์หาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเที่ยง ในที่สุดจึงได้แบบทดสอบวัดสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทย จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.94

3. แบบวัดเจตคติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดเจตคติตามมาตรฐานของลิเคิร์ท จากตำราและเอกสารต่าง ๆ จากนั้นจึงสร้างแบบวัดเจตคติตามมาตรฐานของลิเคิร์ทขึ้นมา จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบวัดเจตคติต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน ซึ่งใช้

ทดสอบเฉพาะกลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มทดลอง เมื่อได้แบบวัดเจตคติแล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้ จำนวน 2 ครั้ง แล้ววิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของข้อความแต่ละข้อ โดยการทดสอบด้วยค่าที (t-test) ปรากฏว่าได้ส่วนแบบวัดเจตคติต่อวิธีสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนที่ข้อความที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ 20 ข้อความ และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.91

วิธีดำเนินการวิจัย

ก่อนการทดลองสอน ผู้วิจัยได้ทดสอบกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาไทย ส่วนกลุ่มทดลองได้ทดสอบเจตคติต่อวิธีสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนด้วย จากนั้นจึงดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มด้วยตนเอง โดยใช้แผนการสอนที่สร้างขึ้น และใช้เวลาสอนกลุ่มละ 15 คาบ คาบละ 50 นาที รวมทั้งหมด 30 คาบ ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2535 ถึงวันที่ 13 กรกฎาคม 2535 เมื่อดำเนินการสอนเสร็จสิ้นแล้วจึงทดสอบกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง โดยดำเนินการแบบเดียวกับก่อนการทดลองสอนและใช้เครื่องมือชุดเดียวกันกับก่อนการทดลองสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทยของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาหาค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) ของคะแนนก่อนและหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) ระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

3. นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบเจตคติต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนของกลุ่มทดลอง ทั้งก่อนและหลังการทดลองมาหาค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงทดสอบความแตกต่างของค่ามัธยิมเลขคณิต (\bar{X}) ของคะแนนจากการทดสอบเจตคติต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สัมฤทธิ์ผลในการเรียนภาษาไทย ในด้านความรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มที่เรียนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยไม่มีการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
2. เจตคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. สัมฤทธิ์ผลในการเรียนภาษาไทย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือนักเรียนที่เรียนภาษาไทยโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนมีสัมฤทธิ์ผลในด้านความรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่สอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาสอดแทรกในบทเรียนมีหลายรูปแบบ ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน เพลงชาวบ้าน (จ๊อย, ซอ) เพลงเด็ก คำขวัญ ภาษิต คำเรียกขวัญ คำสอนต่าง ๆ ซึ่งวรรณกรรมพื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ต่างมีความน่าสนใจและเป็นสื่อการศึกษาพื้นบ้านที่มีคุณค่าที่สามารถ

นำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียน ดังเช่น กาญจนภรณ์ มุขตารา (2529 : 63) พบว่า เมื่อใช้ิทานพื้นบ้านล้านนาพัฒนาทักษะการฟังอย่างมี วิจารณ์านสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้ว คคะแนนจากการทดสอบทักษะการฟังอย่าง มีวิจารณ์านของนักเรียนหลังการทดลองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สะอาด บุญยงค์ (2528 : 33) พบว่า สัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มที่เรียน โดยให้บทเรียนแบบนิทานพื้นเมืองเสริมการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 และ สมชาย ต้นตีสันติสม (2527 : 34) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้ิทานพื้นเมืองเป็นสื่อเสริมการอ่าน มีสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านสูงกว่า นักเรียนที่เรียนการอ่านแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่า การนำิทาน พื้นบ้านซึ่งเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอีกรูปแบบหนึ่งมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทย สามารถ พัฒนาสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อภัย วรสุวรรณรักษ์ (2525 : 103) ที่พบว่า การนำิทานพื้นบ้านไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน วิชาภาษาไทย มีประโยชน์มากเพราะจะทำให้บทเรียนมีความสัมพันธ์กับชีวิตของนักเรียน และ สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ เป็นการส่งเสริมการเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ ผลการ วิจัยของ พุทธชาติ อินทรักษา (2533 : 111-112) ยังพบว่า ครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 มีความคิดเห็นว่าการใช้ิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่านมี ประโยชน์มาก

นอกจากนิทานพื้นบ้านแล้ว ยังมีการใช้เพลงพื้นบ้านในการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนอีกด้วย ดังเช่น วัฒนา มัคคสมัน (2528 : 73) พบว่า นักเรียนที่เรียนโน้ตสากลเบื้องต้น จากแผนการสอนที่ใช้เพลงพื้นบ้านอีสานมี สัมฤทธิ์ผลในการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 และ ณวิวรรณ โพธิ์ตา (2530 : 69) พบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเพลงทำนองเพลงพื้นบ้านประกอบการสอน กับนักเรียนที่เรียน โดยใช้บทเพลงทำนองเพลงไทยสากลประกอบการสอนไม่แตกต่างกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เพลง พื้นบ้านเป็นสื่อการศึกษาที่มีคุณค่าและนักเรียนให้ความสนใจทำนองเพลงพื้นบ้านเท่ากับเพลงไทย สากล ทั้ง ๆ ที่ในสังคมปัจจุบันเพลงไทยสากลจะมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของนักเรียนเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ จินตนา กล้ายประยงค์ (2531 : 69) พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนที่ใช้เนื้อหาในบทเรียนมาแต่งเป็นเพลงพื้นบ้าน ทำนองเพลงต้นกำเนิดและลำตัดมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อวิธีการสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ กล่าวคือ นักเรียนที่เรียนภาษาไทยโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน มีเจตคติต่อวิธีสอนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียน หลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาเป็นสื่อพื้นบ้านที่เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นของนักเรียนเองและมีความหมายต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นของนักเรียน การสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในการเรียนการสอน จึงเป็นการใช้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวของนักเรียน ทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุกสนาน ผลที่ตามมาคือ นักเรียนมีเจตคติที่ดี ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2534 : 137) กล่าวว่า ในการสอนภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาหลักภาษาหรือวรรณคดีก็ตาม จะต้องมีการเรื่องราวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีแทรกอยู่ด้วย ครูภาษาไทยจึงควรที่จะได้สร้างบรรยากาศจัดสถานการณ์การเรียนการสอน ตลอดจนกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตร เพื่อโน้มน้าวใจให้นักเรียนรักภาษาไทย นอกจากนี้ ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศในการเรียนหลายวิธีการ อาทิเช่น การนำภูมิปัญญาชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในชั้นเรียน การให้นักเรียนได้แสดงออกให้มากที่สุด ดังตัวอย่างจากการสังเกตของผู้วิจัยเมื่อทดลองสอนเรื่อง "คำมูล คำประสม" นักเรียนได้ร้องเพลง "คำมูล คำประสม" ที่ผู้วิจัยแต่งเนื้อร้องขึ้นเองแต่ใช้ทำนองเพลงเด็ก ซึ่งเป็นเพลงพื้นบ้านล้านนา โดยในชั้นแรกผู้วิจัยจะให้นักเรียนรู้จักทำนองด้วยการให้ฝึกร้องเพลงเด็กก่อน ปรากฏว่านักเรียนให้ความสนใจในการทำนองและเนื้อร้องมาก ทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาพื้นบ้านของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ วัฒนา มัคคสมัน (2528 : 73-76) ที่พบว่า นักเรียนคิดว่าเพลงพื้นบ้านที่นักเรียนคุ้นเคยดีและเป็นเพลงธรรมดา ใช้ภาษาพื้นบ้านของนักเรียนเองเป็นเพลงแปลกใหม่ ดังนั้น การที่ครูนำสื่อพื้นบ้านที่นักเรียนคิดว่าเป็นของแปลกใหม่และคาดไม่ถึงว่าครูจะนำมาใช้ จึงเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจในการเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนสนใจเรียน

นอกจากนี้ นิทานพื้นบ้านล้านนาแต่ละเรื่องที่ได้คัดเลือกมาสอดแทรกในการเรียนการสอนมีเนื้อหาไม่ซ้ำกัน ทุกเรื่องล้วนให้ข้อคิดและให้ความสนุกสนาน ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติจากเนื้อหาของนิทานด้วย ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนก็เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ เช่น การฝึกร้องเพลงในบทเรียนโดยใช้ทำนองเพลงพื้นบ้านล้านนาก็ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน บรรยากาศในการเรียนน่ารื่นรมย์ดังที่ พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2532: 104) กล่าวว่า การสอนภาษาไทยโดยใช้เพลงพื้นบ้าน จะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนให้น่ารื่นรมย์และเปลี่ยนอารมณ์ของผู้เรียนซึ่งอาจจะเครียดจากการเรียนวิชาอื่น ๆ ให้เบิกบานแจ่มใสในช่วงโมงภาษาไทย

นับได้ว่า การสอนภาษาไทยโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านล้านนาในบทเรียนเป็นการสอนที่ครูภาษาไทยควรนำไปใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะวิธีการนี้สามารถพัฒนาสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทยในด้านความรู้และเจตคติของนักเรียนได้ ทั้งนี้เพราะเจตคติและสัมฤทธิผลทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน ดังผลการวิจัยของ รักษศิริ สิทธิโชค (2532 : 95-95) พบว่า เจตคติต่อวิชาภาษาไทยกับสัมฤทธิผลในการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.1373 นั้นแสดงว่า เมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย นิยมชมชอบภาษาไทยจะทำให้สัมฤทธิผลในการเรียนสูง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านในการเรียนการสอนภาษาไทย ดังนี้

1. สำหรับครูภาษาไทย
 - 1.1 ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้
 - 1.2 ควรศึกษาเทคนิคหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านในการเรียนการสอนภาษาไทย

1.3 เมื่อจะนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาสอดแทรกในการเรียนการสอน ครูควรเตรียมตัวมาอย่างดี เช่น หากจะฝึกให้เด็กร้องเพลงชาวบ้าน ครูควรฝึกร้องมาก่อน

1.4 เมื่อจะนำวรรณกรรมพื้นบ้านมาสอดแทรกในการเรียนการสอน ควรสอดแทรกให้เหมาะสมกับเวลา สอดคล้องคำถึงจุดประสงค์ในการเรียนการสอนในแต่ละคาบ

1.5 ควรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูภาษาไทยด้วยกัน เกี่ยวกับวิธีการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านในการเรียนการสอน

2. สำหรับผู้เกี่ยวข้อง

2.1 ศึกษานิเทศก์ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรส่งเสริมให้มีการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านในการเรียนการสอนภาษาไทย

2.2 เจ้าหน้าที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด บรรณารักษ์ห้องสมุดหรือบุคลากรในสถาบันการศึกษาที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน ควรให้ความอนุเคราะห์แก่ครูภาษาไทยในการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนโดยการสอดแทรกวรรณกรรมพื้นบ้านถิ่นอื่นในบทเรียน ในระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้วรรณกรรมพื้นบ้านถิ่นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาเจตคติของนักเรียนต่อวิชาอื่น ๆ

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้วินิพนธ์ "คำว" ในการพัฒนาสัมฤทธิผลในการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ